

LESBRIEF 1

HOOFDDOEK

WEIGEREN

Podcast serie
St. Even Anders
2021

PODCAST

Beluister de podcast via [Soundcloud](#)

GESPRESPARTNERS

Christien Begemann - consultant Zinnig Zorgen en vrijwilliger in een verpleeghuis

Mualla Kaya - islamitisch geestelijk verzorger

Marije Vermaas - gespreksleider (Huis van Chesed)

CASUS

Mevrouw Tahiri komt uit Marokko en is moeder van 5 kinderen. Ze is 83 jaar, weduwe en woont al sinds haar 22e in Nederland. Sinds een jaar woont ze in het verpleeghuis op de psychogeriatrische afdeling. Ze heeft dementie.

Mevrouw Tahiri en haar kinderen zijn zeer oprechte moslims. Het geloof is voor hen van grote waarde en tot steun bij moeilijke momenten. Sinds enkele weken weigert mevrouw Tahiri haar hoofddoek te dragen of ze trekt de hoofddoek af en gooit het in de hoek. De zorgmedewerkers laten dit gebeuren. Mevrouw mag zelf beslissen of ze het wil dragen of niet. Voor hen is er geen groot onderscheid tussen de hoofddoek of een ander kledingstuk dat mevrouw draagt. Ook daarin mag ze zelf kiezen wat ze mooi of prettig vindt om aan te hebben. De kinderen van mevrouw vinden dit erg moeilijk, hun moeder zou dit nooit gewild hebben, het gaat in tegen wat voor haar zo belangrijk is geweest in haar leven. Een dochter koopt een paar hele mooie en kleurrijke hoofddoeken in de hoop dat moeder die wel wil dragen. Dat lukt soms maar vaak ook niet.

Laatst at mevrouw Tahiri stiekem de balletjes uit de soep die stond te pruttelen. De zoon die er bij was werd erg boos. Ze hadden juist voor dit verpleeghuis gekozen omdat zij halal eten serveren aan Islamitische bewoners. Maar omdat mevrouw op een groep woont waar moslims en niet-moslims door elkaar wonen is niet al het eten voor iedereen halal maar verschilt dat per bewoner.

HOOFDVRAGEN

1. Wat betekent dit voor wie?

Scan de drie verschillende perspectieven: de zorgmedewerkers, mevrouw Tahiri en de familie.

2. Welke waarden zijn aan de orde?

Waarden zijn nastrevenswaardig. Bijvoorbeeld: liefde, zorgzaamheid, vertrouwen, professionaliteit, autonomie.

3. Wat is het goede om te doen?

Welke tips zou jij de zorgverleners geven?

DE LESBRIEF

Doel

De deelnemers verkennen de verschillende kanten van het morele dilemma uit de podcast en leggen verbanden met hun eigen (werk-)ervaringen. Ze leren morele dilemma's over culturele en religieuze diversiteit te herkennen en ontwikkelen hun morele competenties.

Doelgroep

Zorgmedewerkers, vrijwilligers in de langdurige zorg.

Aanwijzingen voor het gebruik van deze lesbrieven

Luister naar de podcast. Dit kan gezamenlijk als groep of individueel voorafgaand aan de bijeenkomst. Ga aan de hand van de onderstaande thema's met elkaar in gesprek. De gespreksleider leest de paragraaf voor. Na elke paragraaf volgt een vraag die gezamenlijk besproken kan worden en die de uitwisseling van eigen ervaringen en meningen bevordert.

GESPREKSTHEMA'S

1. Vroeger versus nu

Al gauw wordt duidelijk dat het huidige gedrag en de autonomie van mevrouw op gespannen voet staat met de wensen van de familie en mevrouw hoe zij gekend is in de context van familie en levensverhaal. De dementie van mevrouw zorgt ervoor dat het levensverhaal wordt onderbroken, er is geen verbinding meer met het verleden of de toekomst. Mevrouw leeft in het hier en nu. En handelt niet meer zoals vroeger.

Ken jij voorbeelden van situaties in je eigen werk waarbij iemand anders handelt dan vroeger?

2. Gespannen situatie

De zorgmedewerkers lijken in de knel te zitten: zij willen goede zorg leveren aan mevrouw én daarnaast de familie tevreden houden. Op het eerste gezicht lijkt het onmogelijk om beiden tevreden te houden.

Voel jij je ook wel eens op die manier in de knel zitten? Kun je een voorbeeld geven?

3. Emoties

De familieleden zijn boos. Mualla geeft aan dat het goed is te verkennen waar de emoties vandaan komen. Komt het vanwege het verdriet doordat zij hun moeder niet meer herkennen als de vrouw die zij was? Of zijn zij boos vanwege het niet naleven van de islamitische regels? Is het angst om buiten de groep te vallen en de familie-eer daardoor aan te tasten? Misschien is het van alles wat. Het verkennen van de werkelijke reden achter de frustratie, angst en boosheid kan ondersteunend zijn aan het vinden van een passende oplossing.

Wat doe jij als je te maken hebt met emoties van naasten? Hoe zou je de achterliggende reden van de emoties kunnen verkennen?

4. Religieuze regels

Mualla legt uit dat bepaalde religieuze regels verbonden zijn aan de leeftijd en cognitieve vermogens van de gelovige. Mevrouw hoeft zich volgens de Islam niet meer aan de regels te houden. Dat geeft ruimte om in gesprek te gaan met familie over het naleven van de regels. *Heb je het idee dat je voldoende weet over de religieuze achtergrond van jouw cliënten? Waar zou je (meer) kennis over verschillende religies kunnen opdoen?*

5. Culturele achtergrond

Mualla noemt het verschil tussen fijnmazige (collectieve) en grofmazige (individualistische) culturen, vanuit de theorie van David Pinto. In de Westerse cultuur (grofmazig) hechten we sterk aan de eigen verantwoordelijkheid, autonomie en zelfverwezenlijking. De wens en het handelen van de individu is daarom zeer belangrijk. In culturen met een fijnmazige cultuur is de waarde verbondenheid, bij de groep horen, belangrijker dan de wens van het individu. Eer en goede naam is het hoogste goed, en die eer behoud je door de groep te behagen, te doen wat de groep van je verwacht. De familieleden lijken erop gericht de eer te willen behouden door moeder te stimuleren de islamitische regels na te leven. Terwijl er ruimte is vanuit islamitisch oogpunt.

Zie voor meer achtergrondinformatie bijvoorbeeld [de website van intercultureel contact](#). *In welke culturele achtergrond herken jij je het meest?*

6. Dezelfde waarden

Vanuit dezelfde waarden (zorgzaamheid, verantwoordelijkheid, liefde) kan verschillend worden gehandeld of gedacht wat het goede is om te doen.

Herken je dat uit je eigen zorgpraktijk? Noem een voorbeeld.

MEER WETEN

Moreel beraad is een gespreksmethode die zorgprofessionals helpt om een moreel dilemma te bespreken en een verantwoorde keuze te maken. Reliëf biedt [trainingen Moreel Beraad](#) en ondersteunt zorgmedewerkers en organisaties bij morele vraagstukken en ethiekbeleid. Deze lesbriefformaat maakt deel uit van een 12-delige serie rondom dilemma's in de zorg waar religieuze / culturele verschillen aan ten grondslag liggen. Bekijk de andere lesbrieven en beluister de podcasts via de [website van Stichting Even Anders](#).

